

การศึกษา เรื่องเล่าอาฟานตี ในฐานะนิทานมุขตลกแนวเสียดสี

《阿凡提的故事》民间嘲讽笑话浅析

A STUDY OF THE STORY OF AFANTI AS SATIRICAL TRICKSTER TALES

วริศรา จารย์ปัญญา¹

บทคัดย่อ: งานวิจัยนี้มุ่งศึกษานิทานพื้นบ้านจีน เรื่องเล่าอาฟานตี ใน 3 ประเด็นหลักคือ ศึกษาอนุภาคที่ปรากฏใน เรื่องเล่าอาฟานตี วิเคราะห์กลวิธีการพลิกความหมายในการนำเสนอ เรื่องเล่าอาฟานตี ในฐานะนิทานมุขตลกแนวเสียดสี และวิเคราะห์นัยทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นใน เรื่องเล่าอาฟานตี

ผลการวิจัยพบว่า 1) อนุภาคใน เรื่องเล่าอาฟานตี มี 7 อนุภาค คือ อนุภาคการตีความอย่างเถรตรง อนุภาคการใช้อุบาย อนุภาคการกระทำเรื่องเหลือเชื่อ อนุภาคเกี่ยวกับสิ่งสกปรกและเรื่องเพศ อนุภาคเกี่ยวกับการหลอกลวงความไว้วางใจ อนุภาคเกี่ยวกับการทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ อนุภาคเกี่ยวกับบุคคลและสังคม 2) กลวิธีการพลิกความหมายในการนำเสนอ เรื่องเล่าอาฟานตี มี 5 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการเล่นคำ กลวิธีการให้เหตุผล กลวิธีการนำเสนอให้ทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ กลวิธีการใช้กลอุบายโดยการวางแผน กลวิธีการสอดแทรกคติสอนใจ 3) นัยทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นใน เรื่องเล่าอาฟานตี คือ คู่ตรงข้ามที่นำเสนอในนิทานเรื่องนี้ล้วนเป็นบุคคลที่มีอำนาจในสังคม อาทิ จักรพรรดิ นักบวช

¹ วริศรา จารย์ปัญญา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

林淑清硕，泰国朱拉隆功大学文学院中文系硕士研究生

Warissara Chanpanya M.A. Candidate Program in Chinese Department of Eastern Languages Faculty of Arts
Chulalongkorn University Thailand

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2557

และผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น เพื่อผ่อนคลายความกดดันจากปัญหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม เรื่องเล่าอาฟานถี จึงนำเสนอบุคคลเหล่านี้นี้ในฐานะ “ตัวตลก” ซึ่งในความเป็นจริงไม่สามารถทำได้

คำสำคัญ : เรื่องเล่าอาฟานถี, นิทานมุขตลกแนวเสียดสี, นิทานพื้นบ้านจีน

摘要: 本论文主要研究中国民间文学《阿凡提的故事》以三項内容如下: 研究中国民间故事《阿凡提的故事》的母题, 研究民间嘲讽笑话《阿凡提的故事》的转折意思手法, 以及研究民间嘲讽笑话《阿凡提的故事》所反映的社会背景。

研究发现, 一、《阿凡提的故事》中的重要母题共有 7 点, 直接表达母题、使用诡计或恶作剧母题、超乎想像故事母题、内容肮脏或与性有关故事母题、欺骗与信任母题、智力或能力测试母题、个人与社会母题。二、《阿凡提的故事》中转折意思的手法共有 5 个, 偷换概念手法、阐述依据手法、不切实际的建议手法、使用计划性谋略手法、赋予教育意义手法。三、《阿凡提的故事》中所反映的社会背景是指阿凡提在本故事当中所斗争的人物都是有权力的对手, 例如: 国王、宗教首领、本地有权力的人等, 为了减轻社会中的不平等现象, 《阿凡提的故事》提出上述人物作为“搞笑人物”而这些是在现实生活中无法实现的。

关键词: 《阿凡提的故事》; 嘲讽笑话; 中国民间故事

Abstract : This research aims to study and analyze the main three issues in the Chinese Folklore “*The Story of Afanti*”, including the motifs illustrated in “*The Story of Afanti*”, the twist meaning techniques used in “*The Story of Afanti*” as a satirical trickster tales, and the social significance reflected in “*The Story of Afanti*”.

According to the results of this research, firstly, there are seven motifs found in “*The Story of Afanti*”, i.e. literal interpretations, tricks, unbelievable performance, uncleanliness and sex, deception into giving false credits, test of cleverness or ability, and persons and society. Secondly, there are five twist meaning techniques that are used to present “*The Story of Afanti*”, i.e. punning technique, reasoning technique, the technique to suggest doing something that cannot be done, tricking technique by means of planning and the technique of inserting moral perceptive. Finally, regarding the social significance reflected through “*The Story of Afanti*”, a satirical trickster tales, it is found that the opponent pairs in the tale are usually the powerful people in the society such as emperors, priests and local influential persons. To relieve the pressure from the relationship of unequal power in this society, “*The Story of Afanti*” illustrates these people as “the fools”, which is impossible in reality.

Keywords : *The Story of Afanti*, satirical trickster tale, Chinese folklore

บทนำ

การเล่านิทานมีมานานแล้วและมิอยู่ในทุกสังคม(ประคอง นิมมานเหมินท์, 2551: 1) ผู้คนเติบโตและดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางเรื่องเล่าที่เล่าสืบทอดกันมา นิทานได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในการจรรโลงจิตใจ ผู้คนในสังคมสามารถกำหนดขอบเขตและกฎเกณฑ์ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีได้ผ่านทางการเล่านิทาน และในขณะเดียวกันก็สามารถหาทางผ่อนคลายความเครียดและความวิตกกังวลจากการตีกรอบของประเพณี สังคม และวัฒนธรรมได้จากนิทานเช่น นิทานมุขตลก เป็นต้น

นิทานมุขตลก จัดเป็นวรรณคดีมุขปาฐะที่เป็นที่นิยมกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ นิทานมุขตลกบางเรื่องในปัจจุบันมีอายุเก่าแก่ประมาณสามถึงสี่พันปีและเป็นที่ยุ้จักทั่วโลก (Thompson, 1977:10) นิทานเรื่องเรื่องเล่าอาฟานตี (阿凡提的故事) เป็นนิทานมุขตลกที่เป็นที่ยุ้จักกันดีและเป็นที่แพร่หลายในสังคมจีน และยังได้รับการแปลไปอีกหลายภาษาร่วมกัน ชาวจีนเป็นชนชาติที่มีโครงสร้างความรู้สึก (structure of feeling) ที่จริงจัง เห็นได้จากนิทานมุขตลกที่เป็นที่แพร่หลายมากที่สุดในประเทศก็ยังมีขบถของชนกลุ่มน้อยที่มีชื่อว่า อุยกูร์ (维吾尔族) มาใช้ นิทานเรื่องนี้มีประวัติอันยาวนาน แต่เรื่องราวเกิดขึ้นเมื่อใดนั้นยังไม่เป็นที่แน่ชัด คำว่า อาฟานตี นี้มิใช่ชื่อคน แต่เป็นคำเรียกที่ใช้ในชนกลุ่มน้อยอุยกูร์ หมายถึง อาจารย์ หรือบุคคลผู้มีความรู้ ชื่อจริงของอาฟานตี คือ 纳斯尔-埃德-丁 (Nasreddin) ผู้คนเรียกชื่อของ อาฟานตี ในหลายๆชื่อด้วยกัน เช่น Nasreddin ภาษาจีนเรียกว่า 纳斯尔丁 (Nà sīěr dīng) หรือ 纳斯列丁 (Nà sī liè dīng) แปลว่า ชัยชนะของศาสนา หรือ ผู้ยืนหยัดเคียงข้างศาสนา และ 霍加. 纳斯列丁 (Huò jiā. Nà sī liè dīng) หรือ 纳斯列丁.霍加 (Nà sī liè dīng. Huò jiā) คำว่า 霍加 (Huò jiā) เป็นคำที่

ใช้เรียก อาจารย์ หรือนักปราชญ์ผู้มีความรู้เช่นเดียวกับคำว่า อาฝานเถี รวมถึงชื่อ 纳斯列丁·阿凡提 (Nà sī liè dīng. Āfántí) หรือ 毛拉·阿凡提 (Máolā. Āfántí) เป็นต้น (Wang, 1979:115-116) อาฝานเถี เป็นบุคคลหลากหลายอาชีพ ได้รับการยกย่องให้เป็น ปราชญ์ผู้มีความรู้ จุดมุ่งหมายในการใช้ความเจ้าปัญญาของอาฝานเถีเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม เป็นสำคัญ อันเป็นจุดกำเนิดของเรื่องราวต่างๆที่ตัวบทนิทานล้วนหลอมรวมเป็นความเชื่อในการยืนหยัดในนัยยะของความถูกต้องที่แฝงอยู่ในการกระทำของตัวละครเอกทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง *เรื่องเล่าอาฝานเถี* ในฐานะนิทานมุขตลกแนวเสียดสี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาอนุภาคในนิทานพื้นบ้านจีน *เรื่องเล่าอาฝานเถี*
2. วิเคราะห์กลวิธีการพลิกความหมายในการนำเสนอ *เรื่องเล่า*

อาฝานเถี ในฐานะนิทานมุขตลกแนวเสียดสี

3. วิเคราะห์นัยทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นในนิทานมุขตลกแนว เสียดสี *เรื่องเล่า*

อาฝานเถี

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ใช้ทฤษฎี ดัชนีอนุภาคนิทาน Motif-index of Folk Literature ของ สติธ ทอมป์สัน (Stith Thompson) ซึ่งเป็นนักคติชนวิทยาชาวอเมริกันผู้ศึกษาวิเคราะห์ นิทานจากประเทศต่างๆทั่วโลก แล้วจัดทำเป็นดัชนีอนุภาคของนิทานพื้นบ้าน ไว้จำนวน 6 เล่ม โดยใช้อักษรโรมันตั้งแต่ A-Z เป็นตัวจำแนกหมวดหมู่ (Thompson, 1955:12)

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ *เรื่องเล่าอาฟานถิ* จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อค้นหาแนวทางในการทำงานวิจัย
2. แปลตัวบท *เรื่องเล่าอาฟานถิ* จากภาษาจีนเป็นภาษาไทย
3. จัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ อนุภาค กลวิธีการพลิความหมาย และ นัยทางสังคมใน *เรื่องเล่าอาฟานถิ*
4. สรุปผลการวิจัยและรายงานผลการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. อนุภาคในนิทานพื้นบ้านจีน *เรื่องเล่าอาฟานถิ* มีลักษณะร่วมกับอนุภาคในนิทานมุขตลกแนวเสียดสีของชาติอื่นๆ อาทิ อนุภาคการตีความแบบตรงตรง อนุภาคการใช้อุบาย และอนุภาคการกระทำเรื่องเหลือเชื่อ
2. กลวิธีการพลิความหมายในการนำเสนอมุขตลกแนวเสียดสีใน *เรื่องเล่าอาฟานถิ* มี 5 กลวิธีหลัก ได้แก่ กลวิธีการเล่นคำ กลวิธีการให้เหตุผล กลวิธีการนำเสนอให้ทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ กลวิธีการใช้กลอุบายโดยการวางแผน และกลวิธีการสอดแทรกคติสอนใจ
3. นิทานมุขตลกแนวเสียดสี *เรื่องเล่าอาฟานถิ* มีบทบาทช่วยผ่อนคลายความกดดันจากปัญหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม มีการเลือกนำเสนอกลุ่มคนในสังคมบางกลุ่มให้เป็นตัวตลก อาทิ จักรพรรดิ นักบวช และผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ซึ่งในชีวิตจริงไม่สามารถทำได้

ผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่องเล่าอาฟานถี ในฐานะนิทานมุขตลกแนวเสียดสี ทั้งทางด้าน อนุภาค กลวิธีการพลิกความหมาย และ นัยทางสังคม พบว่า

1. อนุภาคหลักในเรื่อง เรื่องเล่าอาฟานถี

ในวรรณกรรมนิทานถือว่าอนุภาคเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดที่มีลักษณะพิเศษ น่าสนใจ ผิดแปลกไปจากธรรมดา โดยส่วนใหญ่อนุภาคมักจะเป็น วัตถุสิ่งของ ตัวละคร พฤติกรรมของ ตัวละครหรือเหตุการณ์ในนิทาน (ประคอง นิมมานเหมินท์, 2548: 38) ใน เรื่องเล่าอาฟานถี มีอนุภาคที่ตรงกับดัชนีอนุภาคนิทานของ สติธ ทอมสันป์ ทั้งหมด 7 อนุภาค ดังนี้

1.1 อนุภาคการตีความอย่างเถรตรง

การตีความอย่างเถรตรงคือ การตีความถ้อยคำหรือคำพูด ให้มีความหมายผิดไป จากความหมายเดิมของภาษา (ศิริพร ศรีวรกานต์, 2542: 43) หรือการปฏิบัติตามคำสั่งอย่าง เถรตรง จนทำให้เกิดผลเสียหรือหายนะภายหลัง ยกตัวอย่างเช่น

(1) อนุภาค J2461.1 Literal following of instructions about actions.

การปฏิบัติตามคำสั่งแบบเถรตรง พบในนิทาน เรื่อง คำพูดของภรรยา (妻子的话) ดังนี้

“尊敬的陛下，”阿凡提若无其事，笑微微地说，“看了您的‘告示’，我便回到家里跟妻子商量。我说不给皇宫交羊，可我的妻子偏说要交。您的‘告示’上说丈夫不要听妻子的话，我只能按陛下的‘告示’办事，——没有听妻子的活，把羊交来。”(Zhao, 1963: 47)

“ทูลฝ่าบาท” อาฟานธิไม่เคียดแค้นร้อนใจอันใด เขายิ้มแล้วพูดว่า “หลังจากที่กระหม่อมได้อ่านพระบรมราชโองการ ของพระองค์ กระหม่อมก็ได้กลับบ้านไปปรึกษาหารือกับภรรยาแล้ว กระหม่อมบอกว่าจะไม่ถวายแพะแก่พระองค์ ภรรยาของกระหม่อมนี้ลืเป็นตายร้ายคืออย่างไรก็จะถวายแพะแก่พระองค์ให้จงได้ แต่ พระบรมราชโองการ ของพระองค์บอกว่ามิให้สามี ฟังคำพูดของภรรยา กระหม่อมจึงทำใจยอมทำตาม พระบรมราชโองการ ของพระองค์ ไม่ได้ฟังคำพูดของภรรยาที่ว่าให้นำแพะมาถวาย พะยะค่ะ”

ในนิทานเรื่องนี้เป็นอุบายที่ อาฟานธิ ใช้การตีความแบบเถรตรงเพื่อหลบเลี่ยงพระบรมราชโองการของฮ่องเต้ ที่ประชาชนจะต้องปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ฮ่องเต้ทรงมีรับสั่งภายในสามวันให้ทุกคนรวเรือนนำแพะไปถวาย ฮ่องเต้ทรงทราบดีว่า ภรรยาในทุกๆ ครอบครัวจะต้องสั่งห้ามสามีมิให้นำแพะไปถวาย จึงรับสั่งในประกาศว่าสามีมิต้องทำตามคำพูดของภรรยา ทว่าภรรยาของอาฟานธิต้องการให้ถวาย ดังนั้นอาฟานธิจึงมีอาจทำตามคำพูดของภรรยา

การที่อาฟานธิ ทำตามรับสั่งของฮ่องเต้อย่างเถรตรง เปรียบเสมือนเป็นตัวแทนความขัดแย้งในใจของประชาชนที่ไม่อยากปฏิบัติตามคำสั่งที่ไม่เป็นธรรมของฮ่องเต้ ซึ่งในชีวิตจริงมีอาจขัดขึ้นได้

(2) อนุภาค J 2465 Disastrous following of instructions การปฏิบัติตามคำสั่งแต่ส่งผลเสียภายหลัง พบในนิทานเรื่อง **แจ้งความจับแมลงวัน (捉蠅告状)** ดังนี้

阿凡提按照喀孜的话，放了苍蝇。苍蝇飞来飞去，落在喀孜的额头上。阿凡提照准苍蝇狠狠打了一棍子，给苍蝇判了死刑。喀孜的额头上也被打了个拳头大的窟窿，鲜血直流，晕倒在地。“看来我这原告人不该被罚款了。”

(Zhao, 1963: 17)

อาฟานธิทำตามที่คาจือ¹สั่ง ปล่อยแมลงวันตัวนั้น มันบินไปบินมา บินไปเกาะที่หน้าผากของคาจือ อาฟานธิเล็งไปที่แมลงวันบนหน้าผากของคาจือและตื๋งไปอย่างแรง ให้โทษตายแก่แมลงวันตัวนั้น คาจือโดนทุบศีรษะอย่างรุนแรงเลือดไหลนอง เป็นลมล้มพับไป “เห็นที่ว่าโจทก์อย่างข้าคงไม่ต้องโดนปรับเป็นทองคำแล้วสินะ”

นิทานเรื่องนี้ เป็นเรื่องราวระหว่างอาฟานธิกับคาจือ อาฟานธิปฏิบัติตามคำสั่งที่คาจือบอกให้ปล่อยแมลงวัน หากดีไม่ถูกตัวแมลงวันก็ให้ปรับ อาฟานธิเป็นทองคำ อาฟานธิตีไปโดนแมลงวันที่เกาะอยู่บนหน้าผาก คาจืออย่างแรง จนคาจือสลบไป

1.2 อนุภาคการใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยม

การใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยมเป็นการสร้างสถานการณ์หรือใช้กลวงเพื่อเป็นการกลั่นแกล้งหรือเพื่อให้ตนได้ในสิ่งที่ต้องการ อนุภาคนี้มักปรากฏอยู่ในหมวด K. DECEPTIONS การหลอกลวง การปลอมแปลง เล่ห์เพทุบาย ดังนิทานเรื่อง **ถุงใส่ปัญญา (计囊)** ดังนี้

“我就能骗了你” 阿凡提说 “不过得等着，我先回家把计囊取来，才好拿出计策骗你。你要是真不怕我的计囊，就让我骑你着马去拿，好快点回来。” (Zhao, 1963: 90)

¹ คาจือ หมายถึง คอเด็บ (Moslem preacher) ผู้แสดงธรรมประจำมัสยิด

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2557

“ข้านี้แหละที่สามารถหลอกท่านได้” อาฟานเถิดพูด “แต่ท่านจะต้องรอ
ก่อน ข้าจะกลับบ้านไปเอาถุงใส่ปัญญาของข้ามาก่อน ข้าจึงจะสามารถใช้มันออก
อุบายหลอกท่านได้ หากท่านไม่กลัวถุงปัญญาของข้าจริง ท่านต้องให้ข้ายืมม้าของ
ท่าน ข้าจะได้เดินทางกลับมาโดยเร็ว”

นิทานเรื่องนี้เกี่ยวกับ กษัตริย์จากประเทศใกล้เคียงมาทดสอบปัญญาของอาฟานเถิด
อาฟานเถิดลงมือโดยการขอยืมม้าขี่ไปเพื่อจะกลับไปเอาปัญญาที่บ้านมาต่อสู้กับพระองค์
กษัตริย์องค์นี้ทรงหลงเชื่อให้อาฟานเถิดขี่ม้ากลับไป จนกระทั่งเวลาผ่านไปจึงรู้ว่าตนถูกหลอก อา
ฟานเถิดใช้อุบายและเล่ห์เหลี่ยมเพื่อหลอกคู่ตรงข้าม เป็นที่สังเกตว่าการใช้อุบายในเรื่องเล่าอา
ฟานเถิด นั้นส่วนใหญ่มักเป็นไปในลักษณะช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้รอดพ้นจากการถูกเอารัด
เอาเปรียบ มิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตนแต่อย่างใด

1.3 อนุภาคการกระทำเรื่องเหลือเชื่อ

การกระทำเรื่องเหลือเชื่อ มักเป็นเรื่องที่ไม่สามารถทำได้จริงและขัดแย้งกับบริบท
หรือไม่เข้ากับหลักการเหตุผลในความเป็นจริง ปรากฏในหมวด H1010. Impossible tasks
ดังนิทานเรื่อง **ปลูกทอง (种金子)** ดังนี้

“胡说八道！我不信你的鬼话！你想骗谁？金子哪有干死的
的！”

“咦，这就奇怪了！”阿凡提说，“您要是不相信金子会干
死，怎么又相信金子种上了能长呢？” (Zhao, 1963: 32)

“เจ้าพูดจาซี้จู้ ข้าไม่เชื่อคำพูดของเจ้า เจ้าคิดจะหลอกใครกัน มีที่ไหน
กันทองแห่งตาย” “อ¹! เช่นนั้นก็แปลกแล้วละพะยะคะ”
อาผานธิพูด “พระองค์ไม่เชื่อว่าทองแห่งตายได้ เช่นนั้นแล้วพระองค์เชื่อได้อย่างไร
ว่าทองสามารถปลุกได้ละพะยะคะ”

อาผานธิลงให้ฮ่องเต้เข้าใจว่าตนสามารถปลุกทองได้ และนำทองที่ได้จากฮ่องเต้มา
แจกจ่ายชาวบ้านผู้ยากจน อาผานธิยืมทองจำนวนหนึ่งมาจากชาวบ้านแต่สุดท้ายก็ได้ทอง
จำนวนมากจากฮ่องเต้แทน เป็นการออกอุบายอันชาญฉลาดโดยการทำเรื่องเหลือเชื่อและใช้
ความละโมภโลภมากของฮ่องเต้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการได้สำเร็จ

1.4 อนุภาคเกี่ยวกับสิ่งสกปรกและเรื่องเพศ

อนุภาคเกี่ยวกับสิ่งสกปรกและเรื่องเพศปรากฏน้อยใน เรื่องเล่า
อาผานธิ เนื่องจาก อาผานธิเป็นนักปราชญ์ผู้มีความรู้ที่ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหา
มากกว่าการเกี่ยวข้องกับสิ่งสกปรกและเรื่องเพศ จากการวิจัยพบ อนุภาคเกี่ยวกับสิ่งสกปรก
C891 Tabu: Uncleanliness เรื่องสกปรกเป็นเรื่องต้องห้าม ใน เรื่องเล่าอาผานธิ เพียง
เรื่องเดียวคือ เรื่อง ถ่ายมูลเป็นทอง (拉金币的毛驴) ดังนี้

“快看呀，我的金币就要出来啦！”可是毛驴尾巴往上一
翘，只拉出来几个粪蛋。真的，漂亮的地毯上除了这几个粪蛋，什
么也没有。(Zhao, 1963: 42)

¹ อี (咦) หมายถึง คำอุทานแสดงความสงสัย

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2557

“รีบมาดูเร็วเข้า ทองคำของข้ากำลังจะออกมาแล้ว” แต่เมื่อเจ้าลายก
หางหันใด ก็มีเพียงมูลอุจจาระออกมาเท่านั้น บนพื้นพรมสวยๆนอกจากอุจจาระ
ของลาแล้วอย่างอื่นก็ไม่มีจริงๆ

อาฟานธิลลอกช่องใต้ว่าลาของตนนั้นสามารถถ่ายมูลออกมาเป็นทอง ช่องใต้ทรง
หลงเชื่อและซื้อลาตัวนั้นไว้ รอให้ลาถ่ายออกมา แต่สิ่งที่ลาถ่ายออกมานั้นเป็นเพียงมูลสัตว์มิใช่
ทองคำแต่อย่างใดแสดงถึงความหลงเชื่อในสิ่งที่ไม่สามารถเป็นไปได้ของช่องใต้อันเนื่องมาจาก
ความโลภอยากได้ทองนั่นเอง

1.5 อนุภาคเกี่ยวกับการหลอกลวง ความไว้วางใจ

การหลอกลวงและความไว้วางใจ ซึ่งตรงกับอนุภาคหมวด K 455 Ddeception
into giving false credit) การหลอกลวง ความไว้วางใจ พบใน เรื่องเล่าอาฟานธิ เรื่อง
ร้องไห้เสียตายนเงิน (哭元宝) ดังนี้

阿凡提答应了巴依的要求，背过去了一个巴依，得了一个元宝。他背着另一个巴依走到河中心时，故意把脚拐了一下，身子朝
后一仰倒在水里，那个巴依便被水冲走了。(Zhao, 1963: 62)

อาฟานธิรับปากคำร้องขอของสองปาอี¹ แยกปาอีคนหนึ่งข้ามแม่น้ำไป
แล้วได้รับเงินหนึ่งหยวน เมื่อเขาแบกปาอีคนที่สองไปถึงใจกลางแม่น้ำ อาฟานธิถึง
ใจแกล้งสะดุดลงไปในแม่น้ำ ปาอีคนนั้นจึงถูกน้ำพัดลอยหายไป

¹ ปาอี หมายถึง บิหลัน (Muezzin) ผู้ประกาศเชิญชวนให้มุสลิมปฏิบัติศาสนกิจตามเวลา

เรื่อง ร้องไห้เสียต๋ายเงิน (哭元宝) นี้เป็นตอนที่อาฝานถึนั่งอยู่ริมแม่น้ำคนเดียว มีเศรษฐีป๋ายีสองคนมาขอให้อาฝานถึช่วยแบกข้ามแม่น้ำ แล้วจะให้เงินเป็นค่าตอบแทน อาฝานถึแบกคนแรกข้ามไปแล้วอย่างปลอดภัย มาถึงคนที่สองอาฝานถึแกลังสะตุตทำให้ป๋ายีคนนี้ลอยตามน้ำเหวี่ยงหายไป ถือเป็นการหลอกลวงความไว้วางใจ

ในคราแรกอาฝานถึมิได้ตั้งใจจะช่วยป๋ายีทั้งสองอยู่แล้ว และได้ต้องการเงิน แต่เนื่องจากป๋ายีทั้งสองอวดเบ่งว่าตนเป็นเศรษฐีที่ร่ำรวยเงินทองมากที่สุดในเมือง ต้องการใช้งานอาฝานถึ โดยคิดว่าคนจนอย่างไรเสียก็ต้องการเงิน จึงเป็นแรงผลักดันให้อาฝานถึหลอกลวง โดยการแกลังสะตุตกลางแม่น้ำ ป๋ายีที่ข้ามฝั่งไปแล้วเห็นว่าเพื่อนของตนลอยน้ำไปก็เสียใจ ร้องไห้ อาฝานถึก็แสร้งร้องไห้บ้าง เจื่อนใจความคิดในกรณีนี้ คืออาฝานถึมิได้ร้องไห้เพราะเสียต๋ายเงิน แต่เพียงต้องการที่จะสั่งสอนให้ป๋ายีรู้ค่าของชีวิตคนมากกว่าค่าของเงิน เมื่อไม่มีชีวิตอยู่แล้วแม้มีเงินมากมายมหาศาลก็ช่วยอะไรมิได้

1.6 อนุภาคเกี่ยวกับการทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ

การทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ เป็นอนุภาคในหมวด H 500 Test of cleverness or ability การทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ พบใน เรื่องเล่าอาฝานถึ เรื่อง วิธีการยิงธนูของอาฝานถึ (阿凡提的箭法) ดังนี้

又射了第三箭，把树射中了。“瞧，陛下！”阿凡提行了一个，说，“这才是我———纳尔斯丁”“阿凡提的箭发。” (Zhao, 1963: 110)

ในครั้งที่สามนี้อาฟานเถียนก็ยิงเข้าเป้าต้นไม้ได้อย่างจัง “ทอดพระเนตรพระย่ะคะฝ่าบาท” อาฟานเถียนพูดพร้อมกับโค้งคาราวะครั้งหนึ่งและพูดต่ออีกว่า “นี่สิถึงจะเป็นวิธีการยิงธนูของข้าพระองค์ น่าเออร์ซื่อตึง อาฟานเถียน”

นิทานเรื่อง วิธีการยิงธนูของอาฟานเถียน (阿凡提的箭法) นี่เป็นเรื่องราวที่ฮ่องเต้ทดสอบความสามารถของอาฟานเถียน โดยการให้ยิงธนู อาฟานเถียนในครั้งแรกไม่เข้าเป้าจึงกล่าวว่านี่เป็นการยิงธนูของพวกขุนนาง ยิ่งครั้งที่สองก็ยังไม่เข้าเป้า จึงกล่าวว่านี่เป็นการยิงธนูของฮ่องเต้ อาฟานเถียนยิงธนูครั้งที่สามเข้าเป้าอย่างจัง คราวนี้จึงกล่าวว่านี่เป็นวิธีการยิงธนูของเขาเอง

1.7 อนุภาคเกี่ยวกับบุคคลและสังคม

อนุภาคเกี่ยวกับบุคคลและสังคม พบเป็นจำนวนมากใน เรื่องเล่าอาฟานเถียน เพราะเรื่องราวของอาฟานเถียน นั้นโดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับเรื่องสัมพันธ์กับผู้คนในสังคมโดยเฉพาะผู้คนในชนชั้นสูง เช่น กษัตริย์ ขุนนาง รวมถึงผู้มีอำนาจในสังคมหรือท้องถิ่น โดยอนุภาคเกี่ยวกับบุคคลและสังคมที่ผู้วิจัยพบมี 5 อนุภาคดังนี้ (1) อนุภาค P 12.2.1 Tyrannical king พระราชาที่ปกครองอย่างกดขี่ (2) อนุภาค P 110 Royal ministers ขุนนาง (3) อนุภาค P 120 Church dignitaries นักบวชในศาสนา (4) อนุภาค P 310 Friendship เพื่อน (5) อนุภาค P 320 Hospitality การต้อนรับแขก เนื่องจากบทความนี้มีเนื้อที่จำกัด ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างที่ปรากฏ อนุภาค P 320 Hospitality การต้อนรับแขก เพียงตัวอย่างเดียวในเรื่อง ใครตะกละกันแน่ (谁的嘴馋) ดังนี้

“朋友们，快看哪，阿凡提跟前有多大的一对瓜皮啊！他比咱们谁都吃得得多，他的嘴多馋呀！”

“哈，哈哈，哈哈。。。 ” 大家都笑起来。

“哈哈，大家都来看看，究竟是谁是谁的嘴馋吧！”阿凡提也笑着说道，“我吃瓜还留下瓜皮，巴依吃瓜，可连瓜皮都吞下去呀！” (Zhao, 1963: 106)

“เพื่อนๆทั้งหลาย ดูลี ข้างหน้าอาฟานตีเต็มไปด้วยเปลือกแตงทั้งนั้นเลย เขากินมากกว่าพวกเราทุกคน ดูลีว่าเขาตะกละขนาดไหน”

“ฮ่าๆๆๆ” ทุกคนหัวเราะขึ้นพร้อมกัน

“ฮ่าๆทุกคนลองมาดูนี้เร็ว ที่แท้แล้วใครตะกละกันแน่” อาฟานตีหัวเราะแล้วพูดว่า “ข้ากินแตงยังมีเปลือกเหลือ แต่ปาลีกินแตงแม้แต่เปลือกยังกลืนลงไปด้วยเลย”

ปาลีคนหนึ่งอยากกลืนแก้งอาฟานตี เขาซื้อแตงฮามีความมาเป็นจำนวนมาก เชิญอาฟานตีและคนอื่นมาทาน ในขณะที่ปาลีเชิญทุกคนไม่ต้องเกรงใจเชิญทานตามสบาย เขาก็วางเปลือกแตงที่ตัวเองกินแล้วไว้หน้าอาฟานตี รอจนทุกคนกินแตงหมดแล้ว ปาลีจึงแสร้งว่าอาฟานตี เพียง เพื่อต้องการจะกลืนแก้งให้อาฟานตีอับอาย แต่ถูกเล่นงานกลับ กลายเป็นคนที่อับอายแทน

2. กลวิธีการพลิความหมายใน เรื่องเล่าอาฟานตี

กลวิธีการพลิความหมาย หมายถึง การพลิความหมายของเหตุการณ์ต่างๆ หรือ การเปลี่ยนเนื้อหาโดยฉับพลันให้ไปในอีกทิศทางหนึ่งซึ่งไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเนื้อหาที่นำเสนอ กล่าวได้ว่าเป็นการพลิความคิดของตัวเองและของผู้อ่านจึงทำให้เกิดความตลก

ขบขันขึ้น จากการวิจัย พบว่า กลวิธีการพลิกความหมายใน เรื่องเล่า อาฟานถี มี 5 ประการ ดังนี้

2.1 การเล่นคำ

การเล่นคำที่ปรากฏใน เรื่องเล่าอาฟานถี มี 6 ชนิด แต่ละชนิดมีการเสียดสี แทรกอยู่ในทุกเนื้อหาเหตุการณ์ทั้งสิ้น อาทิ

(1) การเล่นคำที่ลวงให้เกิดการตีความผิด

การนำเสนอตัวบทที่ลวงให้เกิดการตีความเป็นอย่างอื่น และพลิกความคาดหมายภายหลัง(กาญจนา เจริญเกียรติบรร, 2548: 91) เช่น เรื่อง คำตัวของฮ่องเต้ (皇帝的身价) ดังนี้

“阿凡提，凭我这模样，到巴扎上当奴隶卖，能指几个元宝？” “最多是个元宝！” 阿凡提说。皇帝大怒，骂道：“胡说！不提别的，光是我身上这条绣花围巾，就值十个元宝了。” “正是啊！，聪明的陛下！” 阿凡提指着围巾说，“我说值十个元宝的，就是指的这条东西呀！” (Zhao, 1963: 21)

“อาฟานถี ดูจากหน่วยก้านของข้าแล้ว หากนำไปขายเป็นทาสในตลาดจะได้เงินหยวนปาวสักกี่ก้อน” “มากที่สุดแค่สิบก้อนหยวนปาว” อาฟานถีพูด ฮองเต้โกรธจัด ด่าอาฟานถีว่า “พูดไร้สาระ ไม่ต้องพูดถึงอย่างอื่น แค่ผ้าขนหนูปักลายบนตัวข้าก็มีราคาสิบหยวนปาวแล้ว” “ใช่แล้วพะย่ะค่ะ ฝ่าบาทผู้ชาญฉลาด” อาฟานถีชี้ไปที่ผ้าผืนนั้นพูดพลางว่า “ที่ข้าพระองค์พูดว่าราคาสิบหยวนปาวนี่ก็คือผ้าผืนนี้แหละ พะย่ะค่ะ”

การนำเสนอเนื้อหาในขั้นแรกให้ผู้อ่านมุ่งประเด็นไปที่ราคาค่าตัวของฮองเต้ว่าเป็นจำนวนเท่าไร ผู้อ่านจึงคิดไปก่อนแล้วว่า อาฟานถิ จะกล่าวถึงค่าตัวของฮองเต้ ครั้นผู้อ่านอ่านจบจึงมีการพลิกความหมาย ว่าแท้จริงแล้วเป็นผ้าเช็ดตัวที่มีค่ามีราคา เป็นการเสียดสีว่าฮองเต้เองนั้นไม่มีคุณค่าใดๆแม้จะนำไปขายเป็นทาสยังไม่สามารถเทียบกับผ้าผืนหนึ่งได้

(2) การเล่นคำที่มีการตอกย้ำความกำกวม

ความกำกวมของภาษามักปรากฏในกลวิธีการนำเสนอในนิทานมุขตลกแนวเสียดสี การเล่นคำที่มีการตอกย้ำความกำกวมเป็น การเล่นคำที่ตัวบทเผยให้เห็นถึงความกำกวมหรือความขัดแย้งทางความหมายในตัวบทตั้งแต่ต้น มิใช่เป็นการเก็บจำข้อมูลนั้นไว้เผยในตอนท้ายเรื่อง(กาญจนา เจริญเกียรติบรร, 2548: 103) เช่น เรื่อง ซุปเนื้อของซุปเนื้อของซุปเนื้อ (肉汤的肉汤的肉汤) ดังนี้

第三天，远方的几个陌生人骑着大马来阿凡提家，自我介绍说：“阿凡提，不认识我们吧！我们几位都是巴依是你的朋友的朋友的朋友。听说你打来一只野山羊，还挺肥哩！请你不要吝啬，招待招待我们吧！”阿凡提请巴依做到屋里，在洗衣服的大木盆里喝了一盆泥糊糊，端到巴依们面前，又给每人手里递了一把小木勺儿，说道：“高贵的巴依们，喝呀，喝呀！这是肉汤的肉汤的肉汤” (Zhao, 1963: 64)

วันที่สามมีพวกแปลกหน้าสามคนขี่ม้าตัวใหญ่เดินทางมาไกล แนะนำตัวว่า“อาฟานถิ ท่านคงจะไม่รู้จักพวกข้า พวกเราล้วนแต่เป็นปาวี เป็นเพื่อนของเพื่อนของเพื่อนท่าน ได้ยินมาว่าท่านล่ำส้วได้แพะปาวอบอ้วนมาตัวหนึ่ง ขอท่านอย่า

ตระหนี่ไปเลย ต้อนรับพวกเราลักหน้อยเถิด”อาฝานเถิดเชิญป้าเข้าไปในบ้าน จากนั้นก็เอาโคลนชั้นๆผสมลงในอ่างซักผ้าไม้ใบใหญ่แล้วกมาวางไว้ตรงหน้าป้า จากนั้นแจกช้อนให้คนละอัน พร้อมกับพูดขึ้นว่า“ท่านป้าผู้สูงศักดิ์ทุกท่าน เชิญทาน เชิญทาน นี่คือซุปรเนื้อของซุปรเนื้อของซุปรเนื้อ”

อาฝานเถิดตอบกลับป้าผู้มาขอเนื้อรับประทานโดยใช้ความกำกวมที่ผู้ส่งสารส่งมา ตอกย้ำความกำกวมกลับไป จากประโยคที่ว่า เพื่อนของเพื่อนของเพื่อน (朋友的朋友的朋友) คนเหล่านี้อ้างความเป็นเพื่อนที่ห่างไกลมากของอาฝานเถิดเพื่อขอรับประทานซุปรเนื้อแพะ อาฝานเถิดจึงเล่นคำ ซุปรเนื้อของซุปรเนื้อของซุปรเนื้อ (肉汤的肉汤的肉汤) เพื่อตอกย้ำความกำกวมกลับไป

(3) การตีความความหมายของคำใหม่

การเล่นคำแบบตีความความหมายของคำใหม่ เป็นการตีความคำสำคัญบางคำในประโยคที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อสารให้ต่างไปจากการตีความความหมายโดยปกติ เป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่ อาฝานเถิด ใช้ สะท้อนให้เห็นถึงความคิดนอกกรอบที่ทำให้เป็นที่น่าสนใจมากขึ้น อาทิ เรื่อง **ทำผมให้อาฮง¹ (给大阿訇理发)** ดังนี้

“阿訇你要眉毛吗？” “当然要！这不用问！” 阿訇说。
“好，你要我就给你！” 阿凡提说着，飕飕几刀，就把阿訇的两道眉毛刮下来，递到他手里。大 阿訇气得说不出话，谁叫自己说过“要”呢。(Zhao, 1963: 63)

¹ อาฮง หมายถึง อิหม่าม (Imam) คำเรียกผู้นำในศาสนาอิสลาม, ผู้นำในการทำหะมาด ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2557

“อาฮงท่านต้องการคิ้วหรือไม่” “ก็ต้องการอยู่แล้วนะสิ ไม่น่าถาม” อาฮงพูด“ได้ หากท่านต้องการ ข้าก็จะให้ท่าน”อาฝานเถิดพูดพลางสะบัดปลายมีดโกนสองสามครั้ง เสร็จแล้วยื่นใส่งมือให้กับอาฮง อาฮงโกรธจนพูดไม่ออก ใครให้ตัวเองพูดว่า “ต้องการ” กันล่ะ”

การเล่นคำว่า “ต้องการ (要)” อาฝานเถิดถามอาฮงว่า “ต้องการ” คิ้วหรือไม่ “ต้องการ”ในความหมายของอาฮง คือ ต้องการที่จะเอาไว้เช่นนั้นไม่ต้องการให้โกนทิ้ง แต่อาฝานเถิดเล่นคำและพลิกความหมายของประโยคของคำว่า “ต้องการ” เป็นอาฮงต้องการที่จะเก็บไว้เองโดยการโกนทิ้ง อาฝานเถิดจึงโกนคิ้วของอาฮงทิ้งและยื่นให้อาฮง อาฝานเถิดเล่นคำว่า “ต้องการ”โดยตีความหมายต่างไปจากความหมายที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อสาร

(4) การเล่นคำประชด

การเล่นคำประชด มี 2 ชนิดคือ การประชดแบบตรงไปตรงมา และการประชดแบบความหมายตรงข้าม การประชดที่เด่นชัดที่สุดใน เรื่องเล่าอาฝานเถิด คือ การประชดแบบตรงไปตรงมา บุคคลที่ อาฝานเถิด เล่นคำประชดมากที่สุดคือ ขนชั้นปกครองและขุนนาง เช่น เรื่อง ขุนนางด้านนโยบาย (谋士) ดังนี้

“陛下，明智的措施是有，就看您实行不实行了。阿凡提认真真地说，把您盘剥来的粮食，搜刮来的金钱，统统归还给人民，人民不就会丰衣足食了吗？” (Zhao, 1963: 11)

“ฝ่าบาท นโยบายที่ชาญฉลาดนั้นมีอย่างแน่นอนพะย่ะค่ะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพระองค์แล้วว่าจะทรงทำจริงหรือไม่ อาฝานเถิดพูดอย่างจริงจัง หากพระองค์จะทรง

คีนพีชพันธุ์ธัญญาหารที่ซูตริตประชาชน เงินทองที่ซูตริตมา คีนให้แก่ประชาชน
เช่นนี้จะไม่ทำให้ราษฎรอยู่อย่างมั่งมีศรีสุขหรือพะยะคะ”

ฮ่องเต้ต้องการให้อาฝานถ้อยข้างกายจึงทรงแต่งตั้งอาฝานถ้อยให้ดำรงตำแหน่ง ขุน
นางด้านนโยบาย ฮ่องเต๋ถามอาฝานถ้อยเกี่ยวกับนโยบายที่ชาวนาลาดนั้นควรเป็นเช่นไร อาฝานถ้อย
ต้องการเสียดสีการปกครองอันไม่เป็นธรรมของฮ่องเต้ จึงใช้การประชดแบบตรงไปตรงมาเพื่อ
แสดงออกถึงความอัดอั้นภายในใจซึ่งในชีวิตจริงไม่สามารถทำได้

(5) การเล่นคำอนุนามนัย

การเล่นคำอนุนามนัยเป็นการเปรียบเทียบโดย การใช้คุณสมบัติเด่นๆส่วนหนึ่งเพื่อ
แทนความหมายทั้งหมด(ตรีศิลป์ บุญขจร, 2526: 736)

อาฝานถ้อย เล่นคำอนุนามนัยโดยการปฏิบัติตามคำสั่งแบบเกรตตรง และเป็นการเสียดสีคู่ตรงข้าม
ไปด้วย อาทิ เรื่อง **เชิญพบบั้นท้าย (请见屁股)** ดังนี้

阿凡提来到皇宫门口，便扭转身子，又把屁股朝着皇帝，倒
着走上殿去。皇帝看见，骂道：“你这是干什么？阿凡提，还不转
过身来呢？”阿凡提说，“上次您说过，再也不要见我的面了。那
有什么法子？今天，只好请您见见我的屁股吧！” (Zhao, 1963: 65)

เมื่ออาฝานถ้อยมาถึงหน้าประตูวัง เขาหันหลังกลับยืนบั้นท้ายมุ่งไปทาง
ฮ่องเต้ และหันหลังเดินเข้าไปในพระตำหนัก ฮ่องเต้เห็นเช่นนั้นจึงดื้อว่าอาฝานถ้อยว่า
“อาฝานถ้อยนี่เจ้าทำอะไรยังไม่หันหน้ามาอีก” อาฝานถ้อยกล่าวว่า “เมื่อครั้งที่แล้วฝ่า
บาทตรัสกับข้าพระองค์ว่า ต่อไปนี้ไม่อยากเห็นหน้าข้าพระองค์อีก เช่นนั้นแล้วจะมี
วิธีอันใด วันนี้ได้เพียงแค่เชิญพระองค์ทอดเนตรบั้นท้ายของข้าพระองค์เถิด”

การที่ฮ่องเต้ตรัสว่าไม่อยากเห็นหน้า อาฝานถืก็ นั่นหมายถึงไม่อยากพบอาฝานถือีก มิได้หมายความถึงเฉพาะอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง เมื่อฮ่องเต้รับสั่งให้อาฝานถืเข้าเฝ้าอีกครั้ง อาฝานถืจึงหันอวัยวะส่วนนั้นท้ายเข้าเฝ้าแทน

(6) การเล่นคำสัญลักษณ์

การเล่นคำสัญลักษณ์ เป็นการใช้สัญลักษณ์ที่มีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อพลิกความหมายของประโยคหรือเหตุการณ์นั้นๆ เช่น เรื่อง เจ้าอ่านเองก็แล้วกัน (你自己念吧) ดังนี้

“可敬的学者，求您给我念念这封信吧！”“我一个字都不认识呀！”阿凡提叫道。“您别客气了，您头上缠着那么大的散蓝，怎么会没有学问呢？”阿凡提听了，顺手取下散蓝，戴在那个人头上，说道：“好，好！要是散蓝有学问，我给你戴上它，你自己念吧！”(Zhao, 1963: 99)

“ท่านนักปราชญ์ที่เคารพ ท่านกรุณาช่วยอ่านจดหมายนี้ให้ข้าฟังด้วยเถิด” “ตัวหนังสือลั้ดตัวขี้ก็ไม่รู้จักหฺรอกท่าน” อาฝานถืพูด “ท่านอย่าถ่อมตนเลย ท่านสวมข่านหลาน¹ ใหญ่โตถึงเพียงนี้ท่านจะ ไม่มีความรู้ได้อย่างไร” อาฝานถืฟังแล้วจึงหยิบข่านหลานไปสวมให้กับชายคนนั้นพร้อมกับพูดว่า “ดี ดี หากข่านหลานมีความรู้ดี ข้าสวมมันให้เจ้า แล้วเจ้าอ่านเองก็แล้วกัน”

¹ ข่านหลาน หมายถึง ผ้าซารำบัน ผ้าที่ใช้พันศีรษะของชายผู้นับถือศาสนาอิสลาม

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2557

ชายในเรื่องเห็นว่าอาฝานเถิดสมควรใส่ขานหลาน เขายึดมั่นว่าอาฝานเถิดต้องเป็นนักปราชญ์ผู้ที่มีความรู้อย่างแน่นอน ทว่าความหมายโดยแท้จริงมิได้อยู่ที่ขานหลาน แต่อยู่ที่ตัวบุคคลเป็นผู้มีความรู้ อาฝานเถิดเสียดสีการยึดติดสัญลักษณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งตายตัว โดยให้ข้อคิดว่าการเข้าใจถึงความหมายของสัญลักษณ์มิได้อยู่ที่การมองเพียงภายนอกเท่านั้น หากอยู่ที่การพิจารณาถึงคุณค่าอันแท้จริงของความหมายนั้นๆ เป็นสำคัญ

2.2 กลวิธีการให้เหตุผล

การให้เหตุผล เป็นกลวิธีหนึ่งที่แสดงถึงความเฉลียวฉลาดและไหวพริบทางปัญญาของอาฝานเถิด กลวิธีการให้เหตุผลมีดังนี้

(1) การให้เหตุผลที่เป็นจริง

การพลิกความหมายของประโยคจากการให้เหตุผลที่เป็นจริง เป็นการแทรกความคาดไม่ถึงแฝงไว้ในประโยคที่ดูเหมือนธรรมดา แต่ทำให้ผู้อ่านต้องย้อนกลับไปคิดตาม และเห็นด้วยกับเหตุผลดังกล่าว อาฝานเถิด มักให้เหตุผลที่เป็นจริงที่ผู้คนคิดไม่ถึงเสมอ แต่เมื่อฟังเหตุผลของอาฝานเถิดแล้ว ส่วนใหญ่ไม่สามารถโต้แย้งได้ เช่น เรื่อง เงินทองกับความซื่อสัตย์ (金钱和正义) ดังนี้

“阿凡提，要是你面前一边是金钱，一边是正义，你选择哪一样呢？” “我愿意选择金钱。” 阿凡提回答。“你怎么了，阿凡提？” 皇帝说，“要是我呀，一定要正义，绝不是金钱。金钱有什么稀奇？正义可是不容易找到的啊！” “谁缺什么就想要什么，我的陛下。” 阿凡提说，“您想要的东西就是您最缺少的呀！”

(Zhao, 1963: 26)

“อาฝานเถิดถ้าหากว่าเบื้องหน้าเจ้าด้านหนึ่งเป็นเงินทอง อีกด้านหนึ่งเป็นความยุติธรรม เจ้าจะเลือกอย่างไร” “ข้าพระองค์เลือกเงินทองพระเจ้าข้า” อา

ฝานเถีพูดตอบ“อะไรกัน อาฝานเถี” ฮ่องเต้พูด “หากเป็นข้าณะ ข้าจะต้องเลือกความ
ยุติธรรมอย่างไมเลือกเงินทองอย่างแน่นอน เงินทองจะมีคุณค่าน่าเสียดยะไร
เท่ากับความยุติธรรมที่หาได้ยากกันแล้ว” “ใครขาดสิ่งใดยอมอยากได้สิ่งนั้นพะยะคะ
ฝ่าบาท” อาฝานเถีพูด “สิ่งที่พระองค์อยากได้จึงเป็นสิ่งที่พระองค์ขาดพะยะคะ”

อาฝานเถีให้เหตุผลที่เป็นจริงว่า “ใครขาดสิ่งใดยอมอยากได้สิ่งนั้น” (谁缺什么
就想要什么) อาฝานเถีใช้หัวข้อที่ฮ่องเต้ถามเป็นเครื่องมือในการหยิบยื่นความจริงที่พลิก
ความคาดหมายให้ฮ่องเต้ โดยการกล่าวถึง เงินทอง (金钱) และ ความซื่อสัตย์ (正义)
อาฝานเถีให้เหตุผลที่เป็นจริงที่สามารถใช้ได้จริง กลายเป็นประเด็นที่ทำให้ผู้อ่านได้ย้อนคิดตาม
ไปด้วย

(2) การให้เหตุผลผิดที่

การให้เหตุผลผิดที่ คือ การนำเอาเหตุผลที่เป็นจริงไปใช้ในเหตุการณ์อื่นที่ไม่
สอดคล้องกับบริบทของเรื่อง และเหตุผลนั้นเป็นเหตุผลที่ยอมรับโดยทั่วไป เช่น เรื่อง กลืน
แมวเป็นๆทั้งตัว (吞只活猫) ดังนี้

“阿凡提，昨天晚上我正睡得香甜，一只老鼠从我的嘴里钻
到肚子里去了。这怎么治疗啊？” “看你笨的，治疗者容易极
啦！” 阿凡提说，“你马上抓一只猫儿把她活活吞下去，猫儿不
就会把老鼠吃了吗！除此，在没有其他办法啦。”

(Zhao, 1963: 118)

“อาฝานเถี เมื่อคืนวานนี้ข้ากำลังนอนหลับอยู่ดีๆ หนูตัวหนึ่งวิ่งเข้าไปใน
ปากกลืนไปในท้องของข้าจะรักษาอย่างไรดีท่าน” “เจ้านี้โง่จริงเชียว วิธีรักษาง่ายนิด

เดียว” อาผานเถีพูด “เจ้าก็รีบกลืนแมวเป็นๆทั้งตัวลงไป แมวก็จะได้จับหนูกิน
อย่างไรเล่า นอกจากนี้ก็ไม่มีวิธีอื่นอีกแล้วละ”

อาผานเถีแนะนำวิธีการรักษาชายคนที่กลืนหนูลงท้อง โดยการให้กลืนแมวเป็นๆทั้ง
ตัวลงไป แมวจะจับหนูกินและชายผู้นั้นจะสามารถหายจากโรคได้ ในเหตุผลที่เป็นจริงนั้น
ธรรมชาติของแมวคือการไล่จับหนู และโดยทั่วไปการรักษาโรคต่างๆต้องใช้ยาในการรักษา อา
ผานเถีนำหลักความเป็นจริงทั่วไปของเหตุผลอื่นมาใช้แทน ซึ่งเป็นการใช้เหตุผลที่ผิด
สถานการณ์

2.3 กลวิธีการนำเสนอให้ทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้

การนำเสนอให้ทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ เป็นการใช้ไหวพริบของอาผานเถี เพื่อ
นำเสนอเรื่องราวที่ไม่สามารถเป็นไปได้โดยการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระที่มีอยู่พลิกแพลงเป็น
เรื่องราวที่ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง อาผานเถี ใช้กลวิธีนี้เป็นเครื่องมือในการเอาชนะการประทะ
คารมกับคู่ตรงข้ามเช่นเรื่อง ยากไม่เกินเขา (再也难不倒他)

จากเนื้อเรื่องสามารถสรุปคำถาม คำตอบ และสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ ได้ดังต่อไปนี้

คำถาม	คำตอบ	สิ่งที่เสนอให้ทำ
你知道世界中心在哪吗? เจ้ารู้หรือไม่ว่าศูนย์กลางของโลกอยู่ที่ใด	世界中心就在我驴子左前蹄踩的地方。 ศูนย์กลางของโลกอยู่ที่ที่ลาของข้า พระองค์เหยียบพะยะค่ะ	请您自己把整个世界量一量吧! เชิญพระองค์ทรงชั่งน้ำหนักโลกด้วยองค์ เอง
天上的星星一共有多少棵嗯! เช่นนั้นข้าขอถามเจ้า บนท้องฟ้ามี ดวงดาวอยู่ทั้งหมดกี่ดวง	不多不少，恰好和陛下您的胡须一 样多。 ไม่มากไม่น้อย มีเท่ากับจำนวนหนวดของ พระองค์	先上天去数一数看。 เชิญพระองค์ขึ้นไปนับดวงดาวบนท้องฟ้า ด้วยองค์เอง

我的胡须究竟有多少根？ เขื่อนั้นเจ้าว่าหนวดของข้ามีทั้งหมดกี่เส้น กันแน่	您的胡须恰好同我的毛驴尾巴上的 毛一样多呀！ หนวดของพระองค์ มีจำนวนเท่ากับ จำนวนขนที่หางของลาของข้าพระองค์	请您还是先数数自己的胡须，在数 数我的毛驴尾巴上的毛吧。 เชิญพระองค์นับจำนวนหนวดของ พระองค์เองแล้วจากนั้นนับจำนวนขนที่ หางของลาของข้าพระองค์
---	---	--

ฮ่องเต้ทรงถามคำถามที่ยากจนกระทั่งไม่สามารถตอบได้กับอาฟานเถี อาฟานเถีจึงตอบคำถามฮ่องเต้ด้วยเรื่องราวที่ไม่สามารถเป็นไปได้หรือไม่อาจทำได้จริง ทำให้ฮ่องเต้ไม่ทรงเชื่อและโกรธมาก เหตุเพราะทรงคิดว่าไม่มีใครสามารถตอบคำถามของตนได้ ท้ายสุดทรงต้องจมนมูอาฟานเถี

2.4 กลวิธีการใช้กลอุบายโดยการวางแผน

กลวิธีการใช้กลอุบายโดยการวางแผน เป็นกลวิธีหนึ่งที่ทำให้หนานมูซตลกประเภณีนี้มีความน่าสนใจ เงื่อนข้อที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่กลอุบายที่ใช้ในการดำเนินเรื่องและตัวละครที่หลงกลอุบายนั้นๆ แสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาดและสติปัญญาที่ไม่มีผู้ใดเหมือน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลวิธีเด่นอีกกลวิธีหนึ่งของ เรื่องเล่าอาฟานเถี เช่น เรื่อง ม้าแก่ตัวหนึ่ง (一匹老马) ดังนี้

“这我得谢谢您了。您给我骑的是一匹飞马呀！那会儿你们一跑，雨就紧跟着你们屁股后面追去了。这匹马却飞起来，把我带到了一处最美丽的花园。我享了好一阵的福，怕您着急，才回来了” (Zhao, 1963: 106)

“เรื่องนี้ต้องขอบพระทัยฝ่าบาทที่ให้ม้านั้นกับข้าพระองค์ ครานั้นฝ่าบาทควมม้าไปทันใด ฝนก็ตกไล่ตามหลังฝ่าบาทไปติดๆ แต่ม้านั้นก็กลับบินพาข้า

พระองค์ไปยังสวนดอกไม้ที่สวยงามแห่งหนึ่ง ข้าพระองค์ชื่นชมความงามอยู่พักหนึ่ง
เกรงว่าฝ่าบาทจะทรงรอนาน ข้าพระองค์จึงรีบกลับมาพะย่ะค่ะ”

ในครั้งที่อาผานเถีไปล่าสัตว์กับฮองเต้และพวกขุนนางทั้งหลาย อาผานเถีถูกฮองเต้
กลั่นแกล้งให้ใช้ม้าแกลไ้เร็วแรงตัวหนึ่ง ในขณะที่คนอื่น ๆ ได้ใช้ม้าดีแข็งแรง อาผานเถีหลอก
ฮองเต้ว่าม้าของตนนั้นเป็นม้าบินได้ และพาเขาไปยังสวนดอกไม้ที่สวยงามแห่งหนึ่ง ฮองเต้
หลงเชื่อจึงคิดอยากจะแย่งม้าแกลของอาผานเถี ด้วยความโลภอยากได้ของผู้อื่นและความไม่
พอใจในสิ่งที่ตนมีของฮองเต้ จึงทำให้การใช้กลอุบายโดยการวางแผนของอาผานเถีเป็น
ผลสำเร็จ

2.5 กลวิธีการสอดแทรกคติสอนใจ

กลวิธีสอดแทรกคติสอนใจ เป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่มีความพิเศษในนิทานมุขตลกแนว
เสียดสี ซึ่งส่วนใหญ่ใช้การเสียดสีเป็นประเด็นหลักในการทำให้เกิดความขำขัน ความกลมกลืน
ของคำสอนที่ต้องการสอดแทรกให้ผู้อ่านได้ร่วมวิเคราะห์เป็นการตอกย้ำบริบทความเป็น
นักปราชญ์ผู้รอบรู้ของอาผานเถี เช่น เรื่อง **สิ่งใดควรจำสิ่งใดควรลืม (记住什么? 忘掉什
么?)** ดังนี้

“请您告诉我，可尊敬的阿凡提！什么事情必须牢牢地记住
在心上；什么事情应该把它永远忘掉？”阿凡提想了想，回答说：

“要是别人对你做了一件好事，你必须把他牢牢记在心里；要是你
自己对别人做了一件好事，你就应该把它永远忘掉！”

(Zhao, 1963: 74)

ท่านช่วยบอกข้าที่เกิดท่านอาผานเถีที่เคารพ เรื่องอันใดที่เราควรจดจำให้
ขึ้นใจและเรื่องอันใดที่ควรลืมนำไปตลอดกาล อาผานเถีคิดสักครู่แล้วตอบว่า หากว่ามี

คนทำดีกับท่านท่านจงจดจำไว้ในใจตลอดกาล หากว่าท่านทำดีกับผู้อื่นท่านจงลืมมันไปตลอดกาลเช่นกัน

อาฟานถึต้องการสอดแทรกคติสอนใจในเรื่องของการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ข้อคิดที่อาฟานถึสอดแทรกไว้นั้น คือ เมื่อมีผู้กระทำความดีต่อเรา เราควรจดจำไว้และหาทางตอบแทน แต่หากเราทำดีต่อผู้อื่นจนลืมเสียไม่ทวงบุญคุณ เป็นการเตือนใจให้ทำดีโดยไม่หวังผลตอบแทน

3. อาฟานถึ: วีรบุรุษชายขอบในสังคมกระแสหลัก

คนชายขอบ(marginal people) หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มคนที่สังคมไม่สนใจ เหลือแล้ว เช่น คนยากจน ขนส่วนน้อย คนพิการ เป็นต้น ความเป็นชายขอบนี้คือความเป็นอื่น (otherness) ที่ถูกให้ความหมายโดยสังคมกระแสหลัก (mainstream society) ที่มองว่าบุคคลในกลุ่มทางสังคมเหล่านี้มีความด้อยกว่าตนเอง คนชายขอบจึงมักมีชีวิตอยู่กับการถูกดูแคลน และถูกเอารัดเอาเปรียบ ทำให้ต้องดิ้นรน ต่อสู้เพื่อเอาตัวรอดในสถานการณ์ต่าง ๆ นิทานมุขตลกแนวเสียดสี *เรื่องเล่าอาฟานถึ* จึงเข้ามามีบทบาทผ่อนคลายความสับสนที่ไม่ว่าเท่าเทียมกันโดยนำเสนอ อาฟานถึในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

3.1 อาฟานถึ กับการเมืองการปกครอง

เชื่อกันว่าอาฟานถึเป็นบุคคลทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในยุคศตวรรษที่ 13 ช่วงปี ค.ศ. 1208-1285(Wang, Lei, 1986: 119) หลากหลายเรื่องราวที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของอาฟานถึนั้นเป็นเรื่องราวแห่งความขัดแย้งกับระบบเจ้าขุนมูลนาย ซึ่งอำนาจส่วนใหญ่อยู่ที่ชนชั้นปกครอง ประชาชนไม่มีสิทธิ์ในที่ดินทำกินของตนเอง ทำให้ชาวจีนที่เป็นชนชั้นชาวนาส่วนใหญ่มีฐานะยากจน อดยาก ขาดความรู้ อาฟานถึ เป็นอีกเสียงหนึ่งที่ดังก้องในสังคมที่ต่อต้านปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2557

ความล้มเหลวของการปกครองประเทศ และแสดงให้เห็นว่าความสุขบนความทุกข์ของชาวบ้านที่เจ้าขุนมูลนายทั้งหลายได้กระทำนั้นเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมที่รุนแรง ซึ่งในบางครั้งไม่สามารถแสดงออกแบบตรงไปตรงมา ผู้คนส่วนใหญ่จึงใช้วรรณคดีนิทานมุขตลกแนวเสียดสีเป็นตัวกลางสื่อถึงความ “ไม่ยอม” ที่ต้องการแสดงออก การกระทำอันต่อต้านความไม่เป็นธรรมของระบบการเมืองการปกครอง ส่งผลทำให้ อาฟานถิ ได้รับการยอมรับด้านความเฉลียวฉลาดและความกล้าหาญ เปรียบเสมือน “วีรบุรุษชายขอบ” ที่อยู่ในจิตใจของชาวบ้านผู้เรียกร้องสิทธิเสรีภาพทุกคน

3.2 อาฟานถิ กับคู่ตรงข้าม

อาฟานถิมักตกอยู่ในสถานการณ์ที่คู่ตรงข้ามสร้างขึ้น “กับดักคู่ตรงข้าม” นี้เองทำให้เกิดเป็น “กับดักภาวะ” อันปราดเปรื่องของอาฟานถิ ในหลายๆเหตุการณ์ที่ดูเหมือนจะเป็นผู้เสียเปรียบ แต่อาฟานถิสามารถพลิกสถานการณ์โดยใช้ปัญญาต่อกรกับคู่ตรงข้ามได้ทุกครั้ง อาฟานถิให้น้ำหนัการประชดเสียดสีอย่างรุนแรงกับคู่ตรงข้ามที่เป็นกษัตริย์และ ขุนนาง คู่ตรงข้ามที่เป็นนักบวชและพ่อค้ายังคงไม่ปรากฏเด่นชัดนัก คู่ตรงข้ามในประเภทของเพื่อน อาฟานถิสอดแทรกความเจ็บปวดจากการกระทำของเพื่อนและให้แง่คิดของการคบเพื่อนไว้ในเนื้อเรื่องด้วย คู่ตรงข้ามในประเภทของบุคคลทั่วไปเป็นคู่ตรงข้ามที่อาฟานถิใช้น้ำหนัการเสียดสีไม่รุนแรง เป็นไปในลักษณะยั่วล้อและไม่ได้เสียดสีจริงจังนัก

3.3 อาฟานถิ กับจุดยืนของความยุติธรรม

อาฟานถิ เรียกร้องสังคมที่ปัจเจกชนทุกคนมีเหตุผลและเห็นคุณค่าของผู้อื่น สังคมที่มีพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียม มีอิสระทางความคิดและการกระทำที่ตนพึงกระทำได้ การเสียดสีในแต่ละครั้งของอาฟานถินั้นแสดงออกชัดเจนว่าชนชั้นปกครองเบียดบังความยุติธรรมและสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีการใช้อำนาจในทางที่ผิด กดขี่ประชาชน

ผู้ด้อยโอกาสด้อยความรู้ อาผานถึ เป็นสัญลักษณ์ของตัวละครเจ้าปัญญา (机智人物) ผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบตราซึ่งแห่งความยุติธรรม วรรณคดีนิทานมุขตลกแนวเสียดสีเปรียบเสมือนเป็นยาบรรเทาความ คับข้องใจของผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบในสังคม และนำความเบิกบานใจมาให้กับชีวิตที่ย่างยาก ให้มีช่วงเวลาที่ได้แก่งัดและมีความสุขจากเสียงหัวเราะไปพร้อมๆกัน

4. บทสรุป

การศึกษานิทานมุขตลกแนวเสียดสี *เรื่องเล่าอาผานถึ* นี้ผู้วิจัยพบว่าไม่เพียงผู้อ่านแต่จะได้รับความเพลิดเพลินไปกับเนื้อหาที่มีความสนุกสนานแล้ว นิทานมุขตลกแนวเสียดสี *เรื่องเล่าอาผานถึ* ยังเป็นดังกระจกสะท้อนสังคมที่ทำให้สามารถศึกษาได้ถึงความเป็นอยู่ของผู้คนในบริบทต่างๆ อีกทั้ง *เรื่องเล่าอาผานถึ* นำเสนอความขัดแย้งทางสังคมอันมีพื้นฐานจากสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การทำให้ผู้มีอำนาจในสังคมกลายเป็น “ตัวตลก” เป็น “เครื่องมือต่อต้าน” เพียงไม่กี่ชนิดที่สามารถทำได้ของผู้ด้อยอำนาจกว่า นอกจากนี้จากการปรากฏอนุภาคสำคัญจำนวนไม่น้อยในดัชนีอนุภาคนิทาน ของ สตีธ ทอมป์สัน(Stith Thompson) จึงกล่าวได้ว่า นิทานมุขตลกแนวเสียดสีเรื่อง *เรื่องเล่าอาผานถึ* นี้เป็นผลผลิตทางปัญญาที่มีความเป็นสากล

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา (CU.GRADUATE SCHOOL THESIS GRANT) จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และรองศาสตราจารย์ ดร. พัทธนี ตั้งยีนยง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บรรณานุกรม

- กาญจนา เจริญเกียรติบวร. 2549. **การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทศึกษบัณฑิต, ภาควิชา ภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- ตรีศิลป์ บุญขจร. 2526. **การใช้ภาษาไทย**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ประคอง นิมมานเหมินท์. 2548. **นิทานพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- ศิริพร ศรีวรรณกานต์. 2542. **การศึกษาเปรียบเทียบทลล์ออยเลนเซปีเกลกับศรีธนญชัยใน
ฐานะนิทานมุขตลก**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทศึกษบัณฑิต, ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- Thompson, S. 1955. **Motif-Index of Folk-Literature**. Bloomington: Indiana
University Press.
- Thompson, S. 1977. **The Folktale**. California: University of California Press.
- 王堡, 雷茂奎 1979 《新疆民族民间文学研究》, 新疆: 新疆人民出版社。
- 赵世杰 1963 《阿凡提的故事》, 北京: 北京中国少年出版社。